

NHỮNG TRỞ NGẠI TÂM LÝ TRONG GIAO TIẾP CỦA SINH VIÊN NĂM THỨ NHẤT, TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM, ĐẠI HỌC HUẾ

Đậu Minh Long

Khoa Tâm lý - Giáo dục, Trường ĐHSP Huế.

Đối với sinh viên các trường sư phạm - những thầy cô giáo tương lai, giao tiếp và việc rèn luyện các kỹ năng giao tiếp có một ý nghĩa đặc biệt quan trọng. Khả năng giao tiếp nói chung và giao tiếp sư phạm nói riêng chỉ có thể có được thông qua quá trình tích lũy, rèn luyện một cách thường xuyên, liên tục trong suốt 4 năm học tập ở nhà trường sư phạm. Và thực tế cho thấy, việc rèn luyện này chỉ có kết quả tốt nếu trong những năm đầu, đặc biệt là năm thứ nhất, sinh viên ý thức được tầm quan trọng của vấn đề giao tiếp và có các biện pháp rèn luyện phù hợp.

Thực tế cho thấy, năm học thứ nhất không ít sinh viên gặp nhiều khó khăn trong giao tiếp. Điều này được phản ánh qua kết quả điều tra 200 sinh viên của các khoa Văn, Sử, Toán, Lý, Sinh thuộc Trường Đại học Sư phạm - Đại học Huế.

1. Mức độ trở ngại tâm lý trong giao tiếp của sinh viên năm thứ nhất

Bảng 1: Mức độ trở ngại tâm lý trong giao tiếp của sinh viên năm thứ nhất

Khối ngành học Mức độ	Văn, Sử (80 sv)	Toán, Lý, Sinh (120 sv)	Tổng cộng (200 sv)
	Tỷ lệ %	Tỷ lệ %	Tỷ lệ %
Thường xuyên	18.75	20.8	20.0
Thỉnh thoảng	56.25	70.8	65.0
Không bao giờ	25.0	8.4	15.0

Phân tích số liệu điều tra tại bảng 1, chúng ta thấy mức độ trở ngại tâm lý trong giao tiếp của sinh viên năm thứ nhất, Trường Đại học Sư phạm - Đại học Huế là tương đối cao. Có tới 1/5 số sinh viên được hỏi cho rằng họ thường xuyên gặp khó khăn trong giao tiếp, đa số sinh viên thỉnh thoảng gặp khó khăn trong giao tiếp, chỉ có một tỷ lệ khá khiêm tốn (15%) là không gặp khó khăn.

Mức độ khó khăn trong giao tiếp này cũng có sự khác biệt giữa các khoa tự nhiên và xã hội. Số sinh viên khoa tự nhiên thường xuyên gặp khó khăn trong giao tiếp cao hơn sinh viên các khoa xã hội.

2. Biểu hiện của những trở ngại tâm lý trong giao tiếp của sinh viên năm thứ nhất

Bảng 2: Biểu hiện của những trở ngại tâm lý trong giao tiếp của sinh viên năm thứ nhất

Biểu hiện	Khối ngành học	Văn, Sử (80 sv)	Toán, Lý, Sinh (120 sv)	Tổng cộng (200 sv)
		Tỷ lệ %	Tỷ lệ %	Tỷ lệ %
Tự tin vào bản thân, giao tiếp một cách thoải mái		13.75	3.30	7.50
Thiếu tự tin vào bản thân, giao tiếp không thoải mái		35.00	35.00	35.00
Tâm trạng hồi hộp, lo lắng khi giao tiếp		19.20	15.00	17.50
Tâm trạng căng thẳng, lúng túng, sợ sệt khi giao tiếp		7.50	11.70	10.00
Diễn đạt không rõ ràng hoặc không dám trình bày ý đồ giao tiếp		21.25	23.30	20.00
Chán chường, bực bội, tìm mọi cách để tránh các cuộc giao tiếp		7.50	7.50	7.50

Qua phân tích số liệu tại bảng 2 ta có thể rút ra một số nhận xét sau:

Những trở ngại tâm lý trong giao tiếp của sinh viên năm thứ nhất là khá đa dạng. Điều này thể hiện ở các khía cạnh cụ thể sau:

- Biểu hiện chủ yếu nhất là sinh viên thiếu tự tin vào bản thân, giao tiếp không thoải mái.
- Một biểu hiện cơ bản thứ hai là sinh viên diễn đạt không rõ ràng hoặc không dám trình bày ý đồ giao tiếp.

- Tâm trạng hồi hộp, lo lắng trong giao tiếp cũng là những biểu hiện khá rõ nét của sinh viên năm thứ nhất.

3. Nguyên nhân của những trở ngại tâm lý trong giao tiếp của sinh viên năm thứ nhất

Từ kết quả của các cuộc trao đổi, phỏng vấn, chúng tôi thấy nguyên nhân của những trở ngại giao tiếp ở sinh viên năm thứ nhất là:

- Sinh viên năm thứ nhất vừa mới vào trường, tất cả mọi thứ đều mới mẻ, đặc biệt là các kiểu quan hệ giao tiếp ở trường đại học là khác nhiều so với ở trường phổ thông.

- Đa số sinh viên năm thứ nhất là con em nông dân, đến từ nhiều miền quê khác nhau với những phong tục tập quán, văn hóa giao tiếp không giống nhau. Nên trong thời gian đầu chắc chắn sẽ gặp những trở ngại nhất định trong giao tiếp.

- Kỹ năng giao tiếp của sinh viên còn nhiều hạn chế. Đây được xem là nguyên nhân cơ bản. Đối với sinh viên năm thứ nhất, các em không chỉ thiếu các kiến thức về giao tiếp mà các em còn hầu như chưa được trang bị, rèn luyện về các kỹ năng giao tiếp.

4. Một số biện pháp rèn luyện nhằm nâng cao hiệu quả cho sinh viên

a) Trang bị cho sinh viên hệ thống kiến thức cơ bản về giao tiếp và giao tiếp sư phạm

Từ những năm đầu tiên, nhà trường cần trang bị cho sinh viên các kiến thức về giao tiếp như các hình thức giao tiếp, bản chất của giao tiếp, các yếu tố tham gia quá trình giao tiếp... Ngoài ra, giáo viên cần cung cấp cho sinh viên các kiến thức, các hiểu biết về cuộc sống. Đây là những vấn đề cốt lõi nhất về giao tiếp. Trên cơ sở nắm bắt những kiến thức này, sinh viên sẽ rèn luyện để hình thành các kỹ năng giao tiếp.

b) Không ngừng tích lũy, làm giàu và nâng cao năng lực sử dụng vốn ngôn ngữ cho sinh viên

Ngôn ngữ là phương tiện giao tiếp đặc trưng, cơ bản nhất của con người, nó xác lập và vận hành các quan hệ người - người trong xã hội. Muốn giao tiếp tốt, nhất thiết phải có ngôn ngữ tốt. Vì vậy, rèn luyện ngôn ngữ trong giao tiếp, được xem như là một nhiệm vụ bắt buộc. Ngôn ngữ ở đây được hiểu bao gồm cả ngữ âm, từ vựng, cú pháp và cả các biện pháp tu từ học.

Qua khảo sát, chúng tôi thấy rằng, vốn ngôn ngữ của sinh viên năm thứ nhất, Trường Đại học Sư phạm - Đại học Huế là khá nghèo nàn, vốn từ ít, khả năng diễn đạt khó khăn... Điều đó đòi hỏi sinh viên phải hết sức tích cực trong

việc rèn luyện ngôn ngữ, bằng cách tập đọc, tập viết và đặc biệt là tập nói. Những công việc này phải được tiến hành một cách thường xuyên, liên tục.

c) Tích cực rèn luyện khả năng sử dụng các phương tiện phi ngôn ngữ, góp phần làm tăng hiệu quả quá trình giao tiếp

Trong quá trình giao tiếp, các phương tiện giao tiếp phi ngôn ngữ luôn đóng vai trò quan trọng. Nó góp phần làm tường minh các thông điệp giữa các chủ thể với nhau. Thực chất của vấn đề rèn luyện khả năng sử dụng các phương tiện giao tiếp phi ngôn ngữ là rèn luyện cách giao tiếp bằng ánh mắt, nét mặt, cử chỉ, điệu bộ, trang phục, tư thế...

d) Rèn luyện các kỹ năng giao tiếp

Trong giao tiếp sư phạm có ba nhóm kỹ năng giao tiếp chính, đó là nhóm kỹ năng định hướng giao tiếp, nhóm kỹ năng định vị giao tiếp và nhóm kỹ năng điều khiển giao tiếp.

Sinh viên cần phải rèn luyện một cách thường xuyên và đồng thời cả ba nhóm kỹ năng này.

Tài liệu tham khảo

1. Hoàng Anh - Vũ Kim Thanh. *Giao tiếp sư phạm*. NXB Giáo dục, Hà Nội, 1995.
2. Nguyễn Đình Chính. *Tâm lý học xã hội*. NXB Giáo dục, Hà Nội, 2001.
3. Nguyễn Văn Lê. *Ứng xử sư phạm - một số sự kiện thường gặp ở trường học*. NXB Giáo dục, Hà Nội, 2001.
4. Nguyễn Xuân Thúc. *Trở ngại tâm lý trong giao tiếp giữa giáo viên và sinh viên*. Tạp chí Tâm lý học, số 6 - 2003.
5. Nguyễn Quang Uẩn. *Tâm lý học đại cương*. NXB ĐHSP Hà Nội, 2003.